

201701041

Sociaal en Cultureel Planbureau

Stand van ons land

Hoge kwaliteit van leven, maar ook sterkere tegenstellingen en groeiend onbehagen

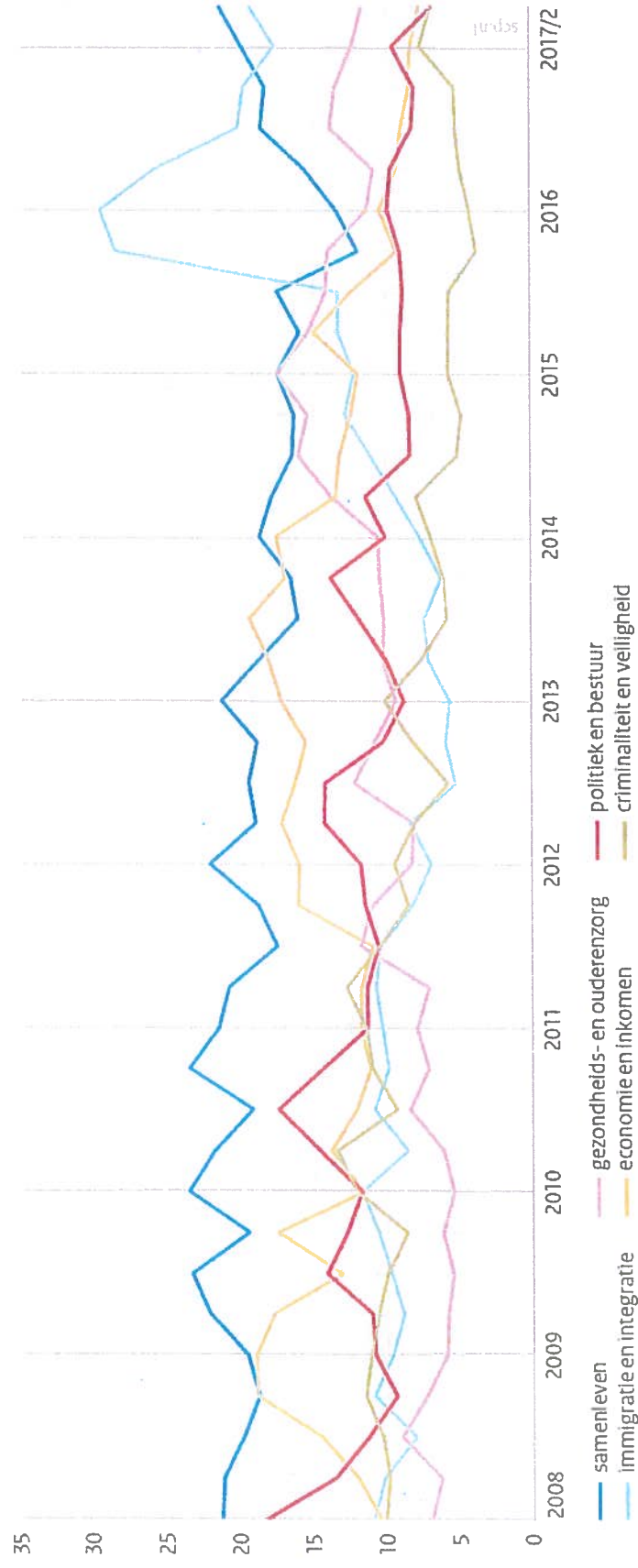
Kim Putters, 29 juni 2017
www.scp.nl

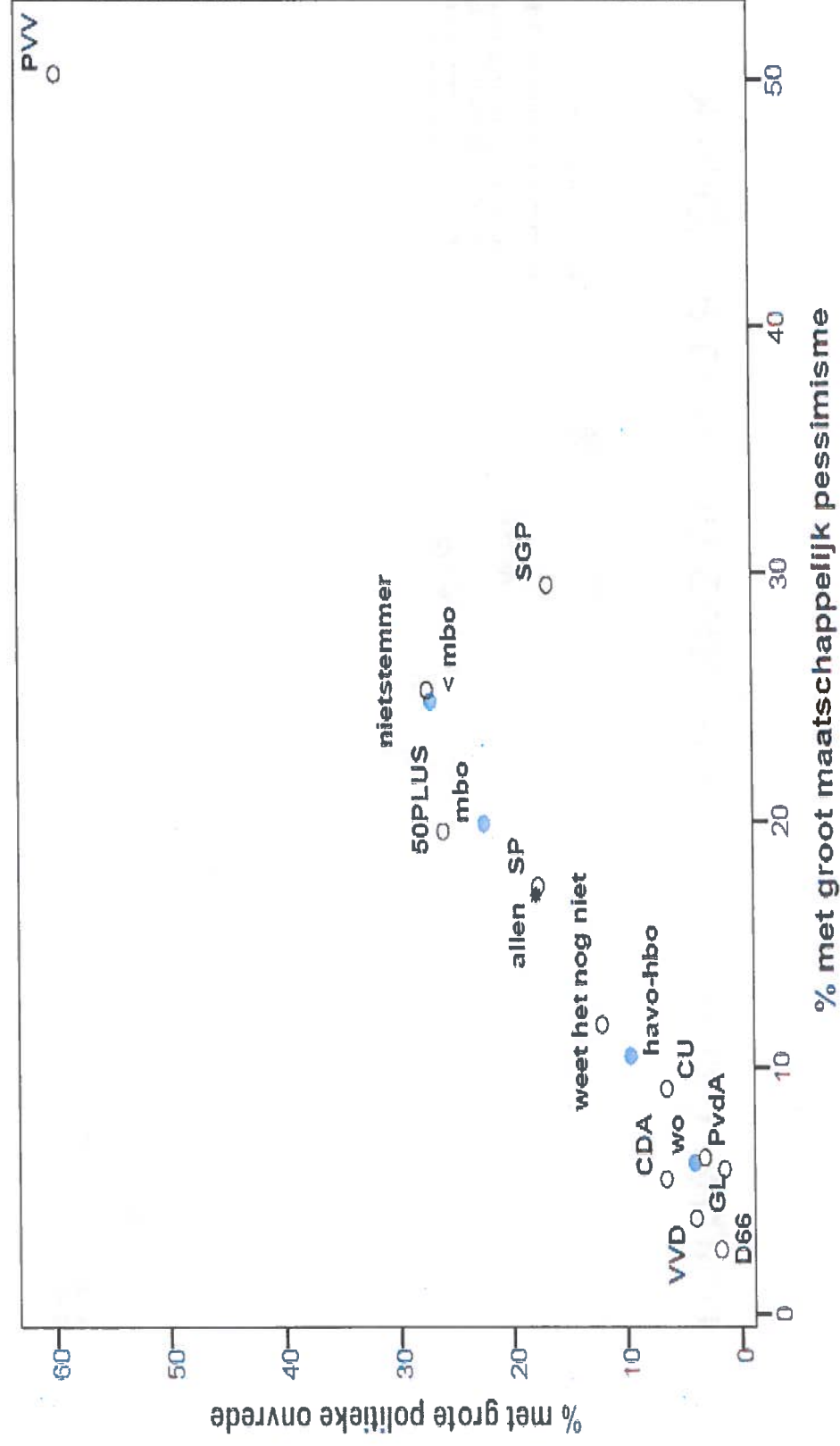
Ontwikkelingen in nationaal probleembesef

Figuur 1.7 Ontwikkelingen in het nationale probleembesef,^a de zes grootste categorieën onderwerpen van het tweede kwartaal van 2017, bevolking van 18+, 2008-2017/2 (in procenten van het nationale probleembesef)

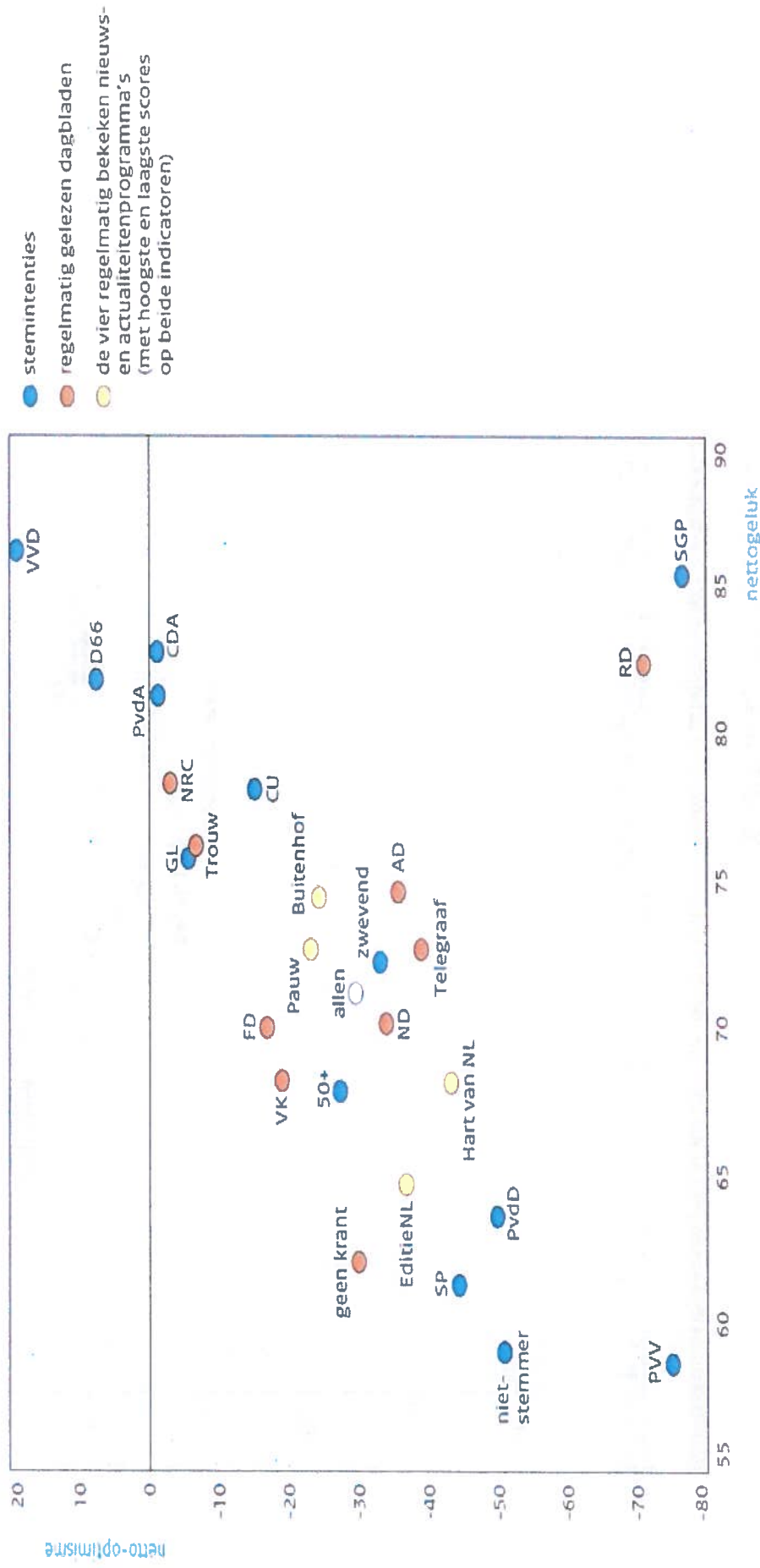

Politieke onvrede & maatschappelijk pessimisme

Optimisme, geluk, stemintenties en mediagebruik

SCP-verklaringsmodel maatschappelijke positie, participatie en vertrouwen

Ongelijke verdeling van hulpbronnen

persoons-
kapitaal

economisch
kapitaal

cultureel
kapitaal

sociaal
kapitaal

Nederland in zes groepen

1. Gevestigde bovenlaag

2. Jonge kansrijken

3. Werkende middengroep

4. Comfortabel gepensioneerden

5. Onzekere werkenden

6. Achterblijvers (precariaat)

Hoog totaal
hulpbronnen

71%

29%

Laag totaal
hulpbronnen

'De kloof' bestaat niet: meerdere scheidslijnen

De 2 meest urgente tegenstellingen (SCP)

Hoogopgeleid versus laagopgeleid

- Kansen in onderwijs & op werk: mismatch vraag-aanbod; beperkte om- en bijscholing m.n. laagopgeleiden & arbeidsbeperkten; langdurige werkloosheid; flex 34% vs 15%.
- Levensverwachting & kwaliteit van leven (laagopgeleiden leven 7 jr. korter en tot 18 jaar in minder gezondheid).
- Laagopgeleiden steeds pessimistischer; oa over open grenzen, de elite en EU.

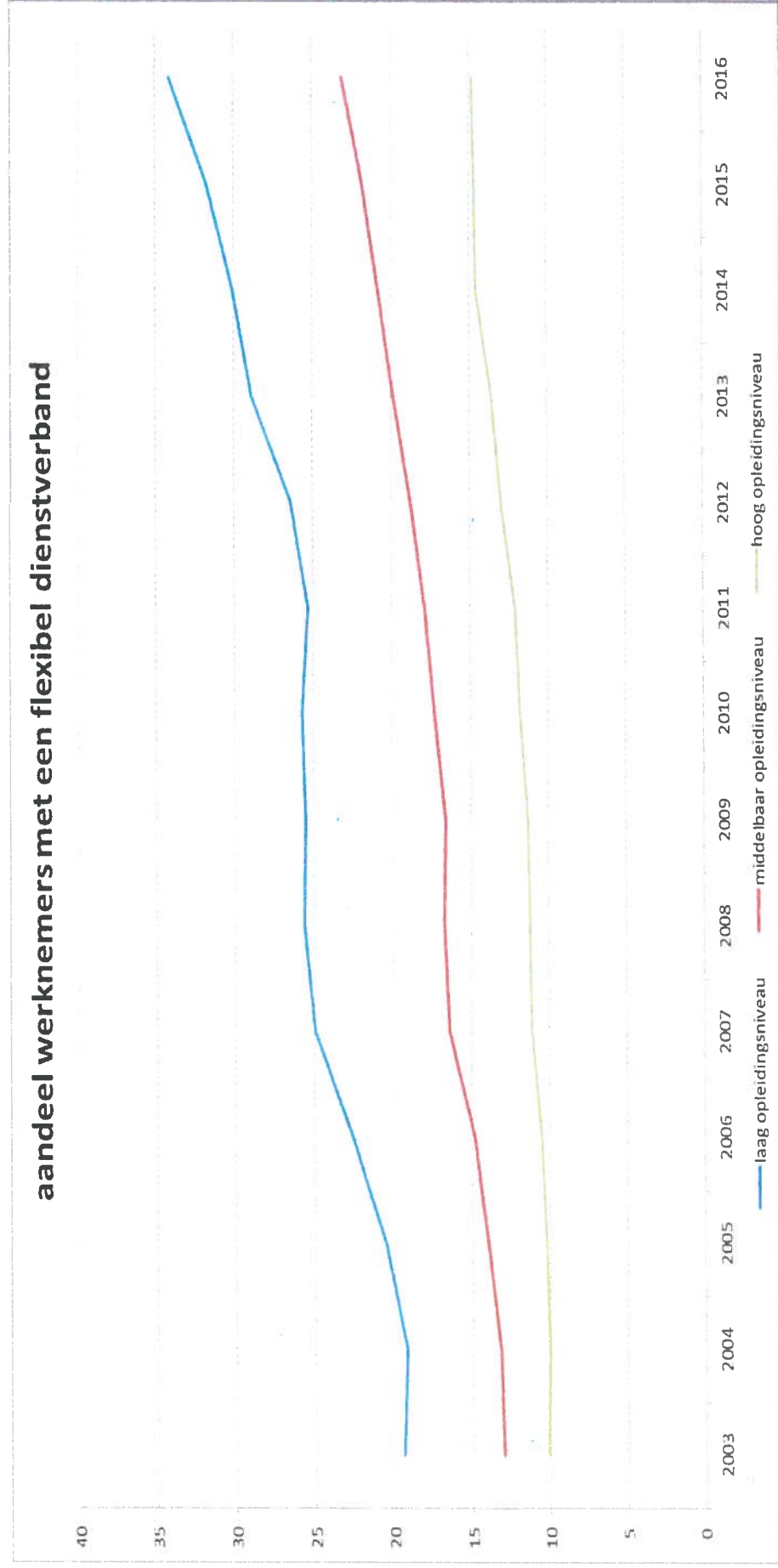
Autochtoon versus niet westerse achtergrond

- Leefwerelden moslims vs. niet moslims; zowel afzondering als uitsluiting/isolatie.
- Integratieparadox: 2e generatie goed opgeleid, maar werkloos.
- Arbeidsmarktdiscriminatie, maar ook hoge criminaliteitscijfers (Marok./Antil.).
- Wel middenklasse, maar weinig zichtbaar.
- 40% voelt zich niet thuis of vertegenwoordigd; autochtonen angstig over verlies identiteit en vrijheden.

Overig: jong/oud; elite/volk; arm/rijk.

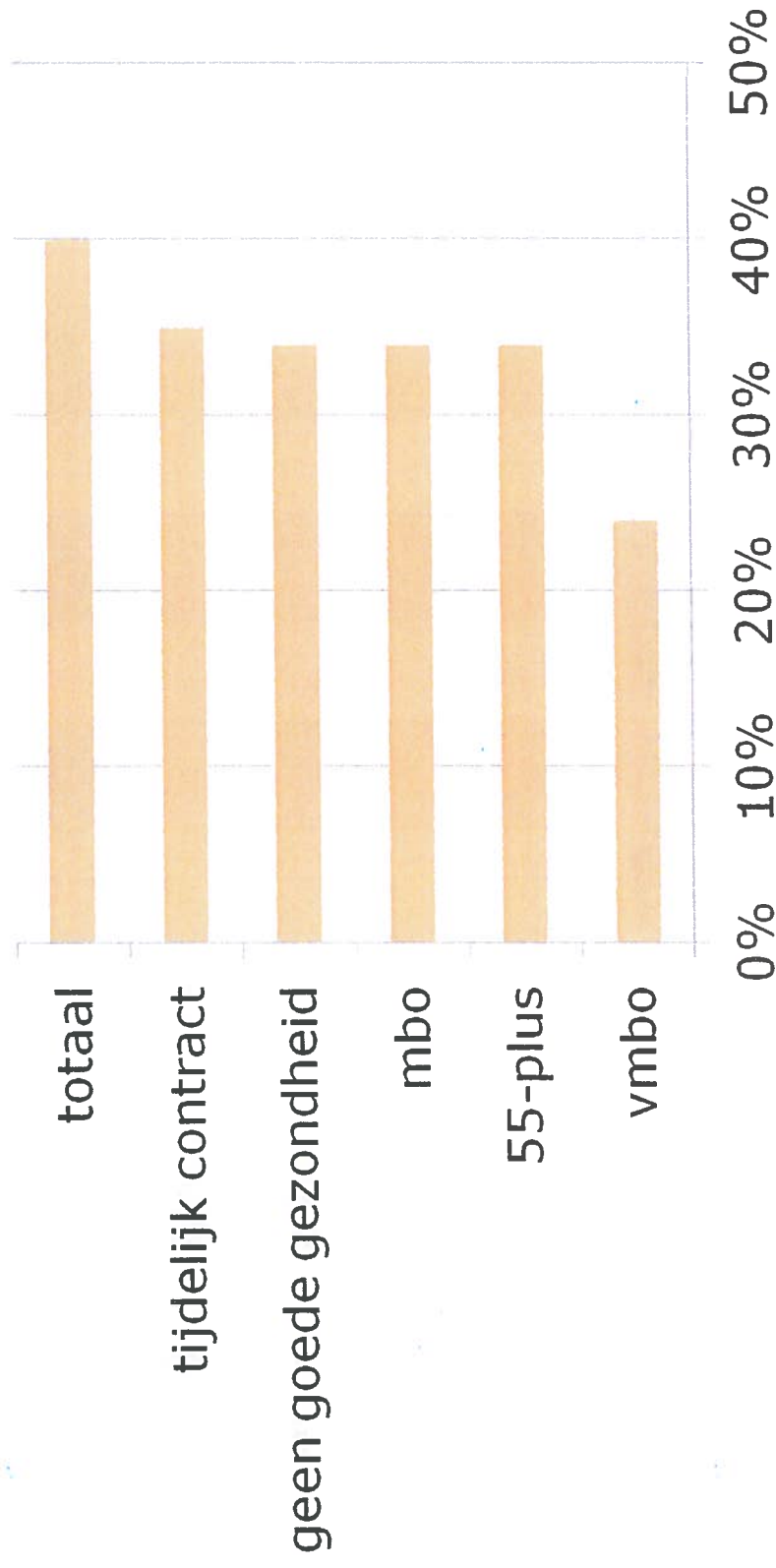

Opleidingsniveau & flexibel dienstverband

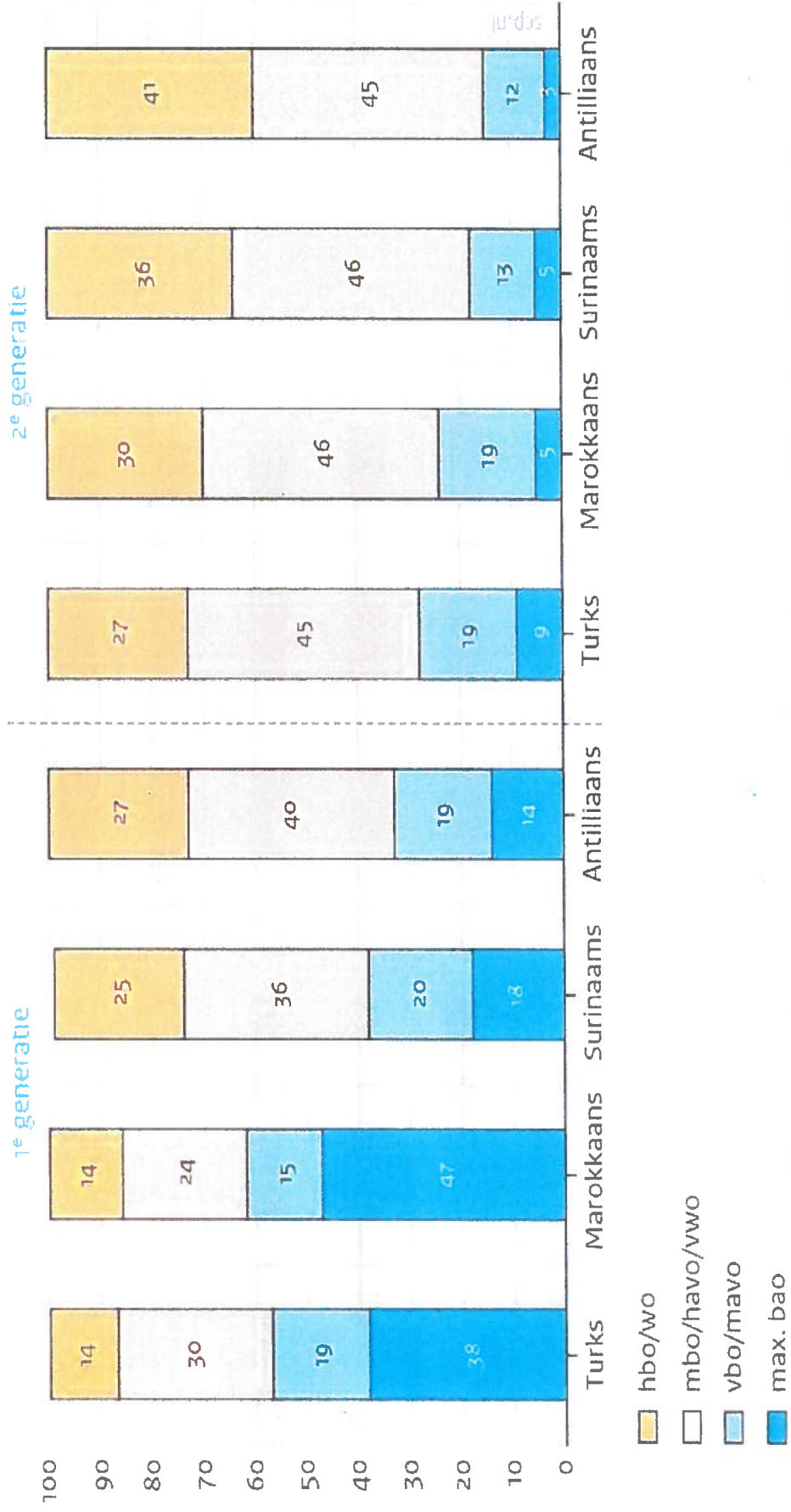

Werkt verder door in scholing van werkenden (Arbeidsaanbodpanel 2016)

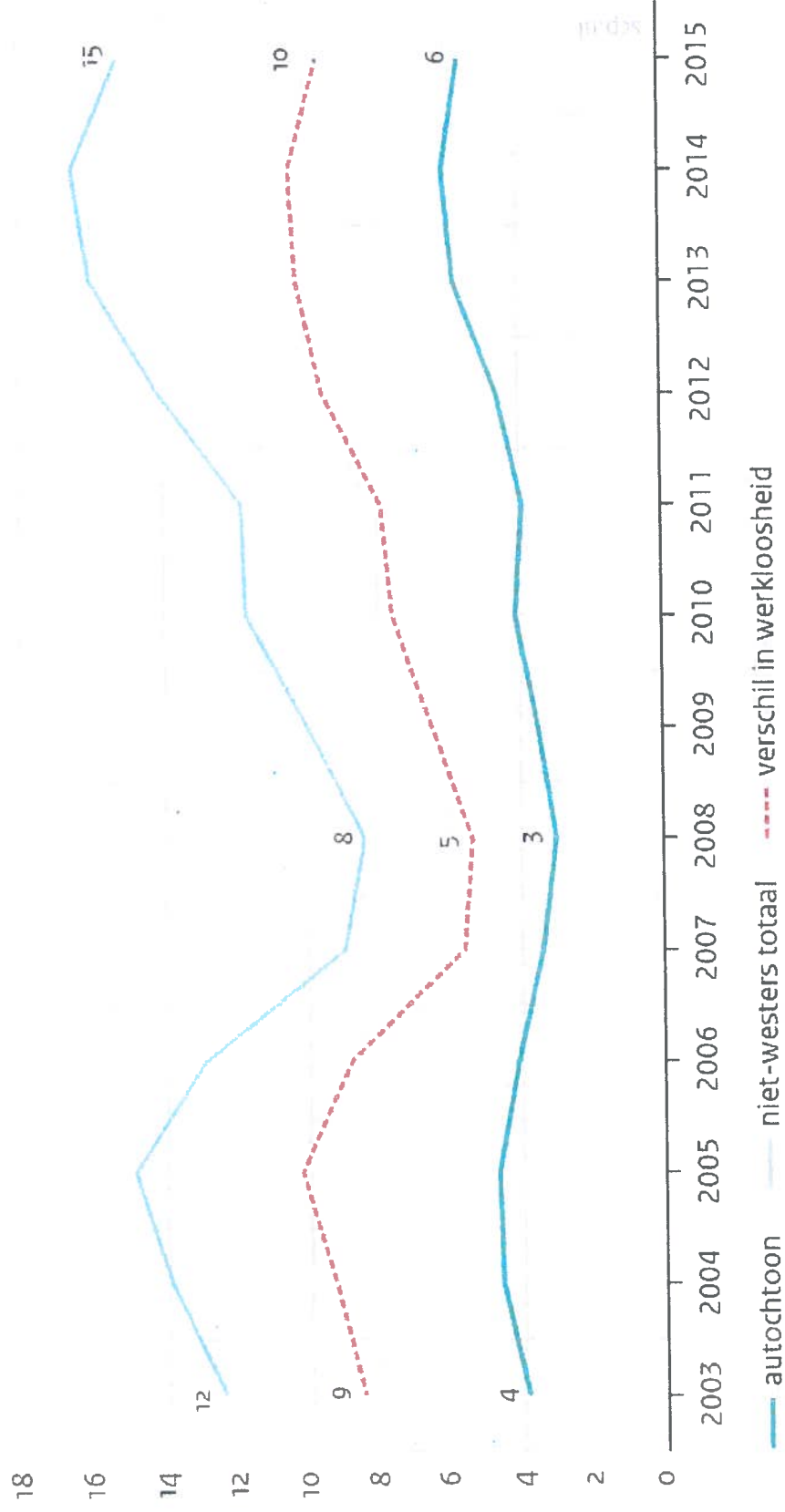

Integratieparadox: stijgend opleidingsniveau.....

..... maar minder kansen op werk (Integratierapport 2016)

Moslims versus niet moslims in NL

- Steeds meer gescheiden leefwerelden: weinig wederzijdse beïnvloeding, geen gemeenschappelijk referentiekader en weinig onderling begrip.
 - 40% voelt zich niet thuis;
 - minder menging sociale netwerken (Turken sterk op eigen groep gericht)
 - minder gemengde huwelijken
 - Andere bejeging op straat, in gelegenheden en in media
 - Arbeidsmarktdiscriminatie
 - Meer migrantenkinderen in armoede en ongezondheid
 - Hoge criminaliteit onder m.n. Marokkanen en Antillianen
 - Groeiend deel autochtone bevolking: `Nederland is Nederland niet meer`.
- Moslimjongeren vragen zich af: 'Mogen we hier wel zijn?' En het antwoord van de omgeving is: 'Willen jullie hier wel zijn?'*

Duurzaamheid: ook een sociale kwestie

Beperkt urgentiegevoel; scheidslijnen zichtbaar.

Maatschappelijk bewust consumeren

- Buycotters; boycotters; flexitariërs, veganisten; deelconsumenten.
- Vaak hoogopgeleiden en hogere inkomens.

Zelforganisatie, burgerparticipatie, leefomgeving

- Mobilisatie burgerkracht (bv. coöperaties). Inclusie en... uitsluiting.
- *Mattheus effect* treedt al snel op (ook in de stad).
- Vooral hoogopgeleiden (hipsters).

Sociale statusverschillen stad en platteland

- Verschillen steden en dorpen; grote en kleine dorpen.
- Trek naar stad en krimp: segregatietenden.

Kortom: 'onze systemen' staan onder druk

Economisch systeem:

→ ervaren profijt van open grenzen

Maatschappelijk systeem:

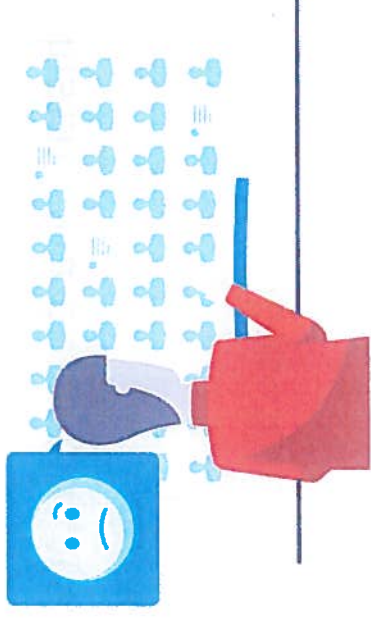
→ *have (nots)* → *can(nots)*

Politiek en democratisch systeem:

→ *democratie is meer dan politiek*

Ecologisch systeem:

→ *duurzaamheid als sociale kwestie*

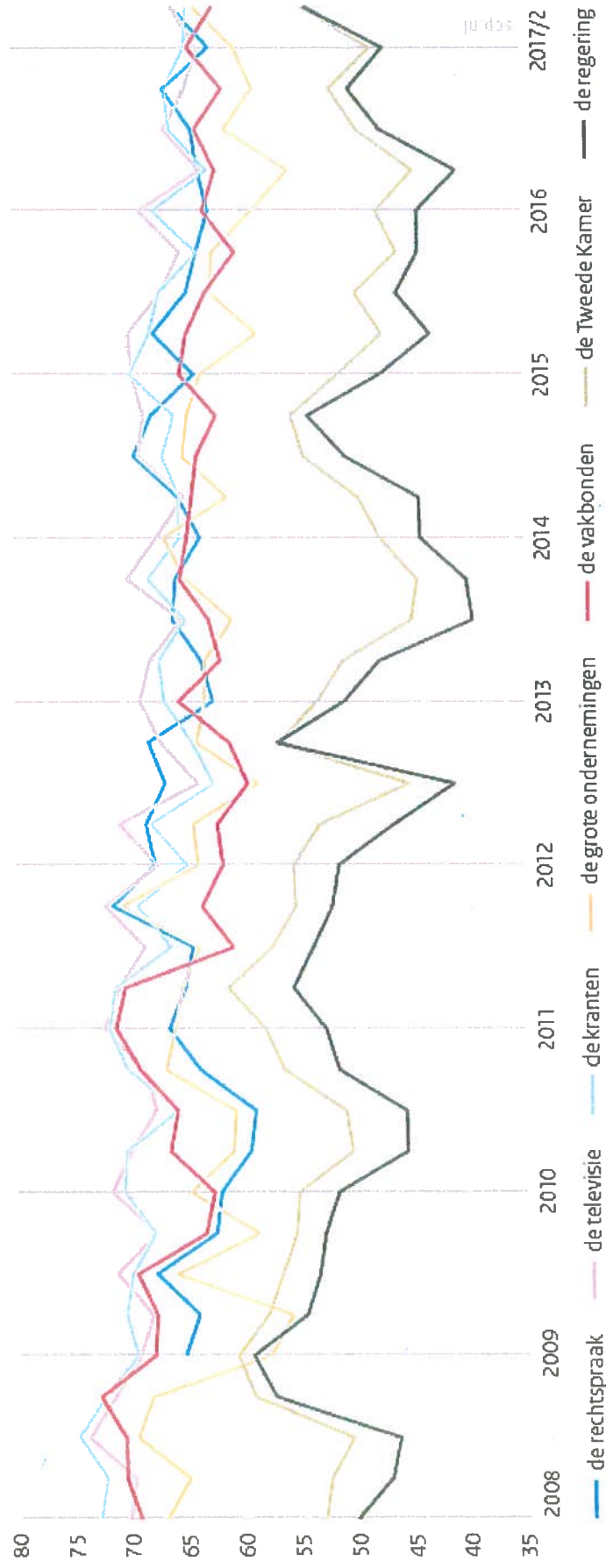

Eigen regie voor velen, maar ook meer keuzestress en onzekerheid.

Hoeveel vertrouwen hebben we in instituties?

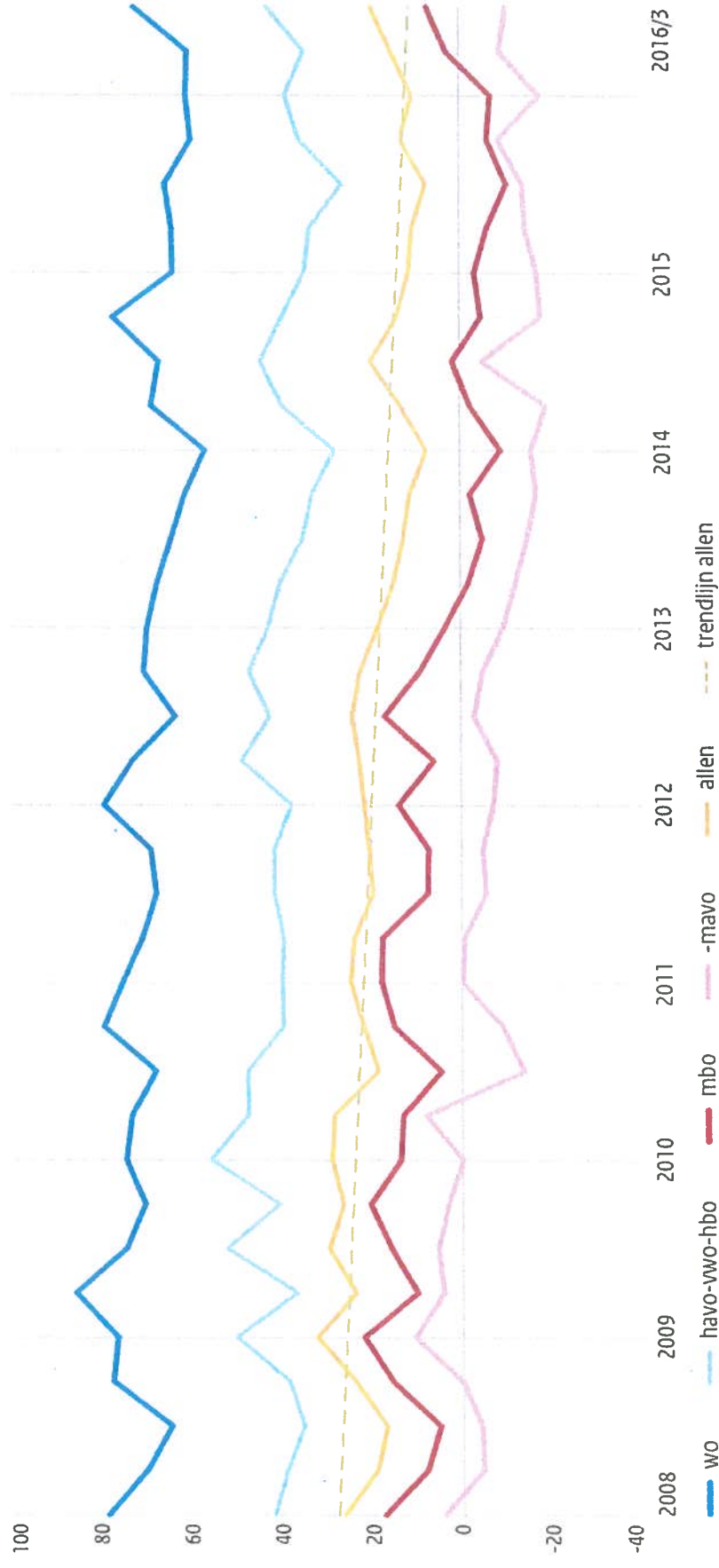
Figuur 1.3 Voldoende vertrouwen in zeven instituties,^a bevolking van 18+, 2008-2017/2 (in procenten)

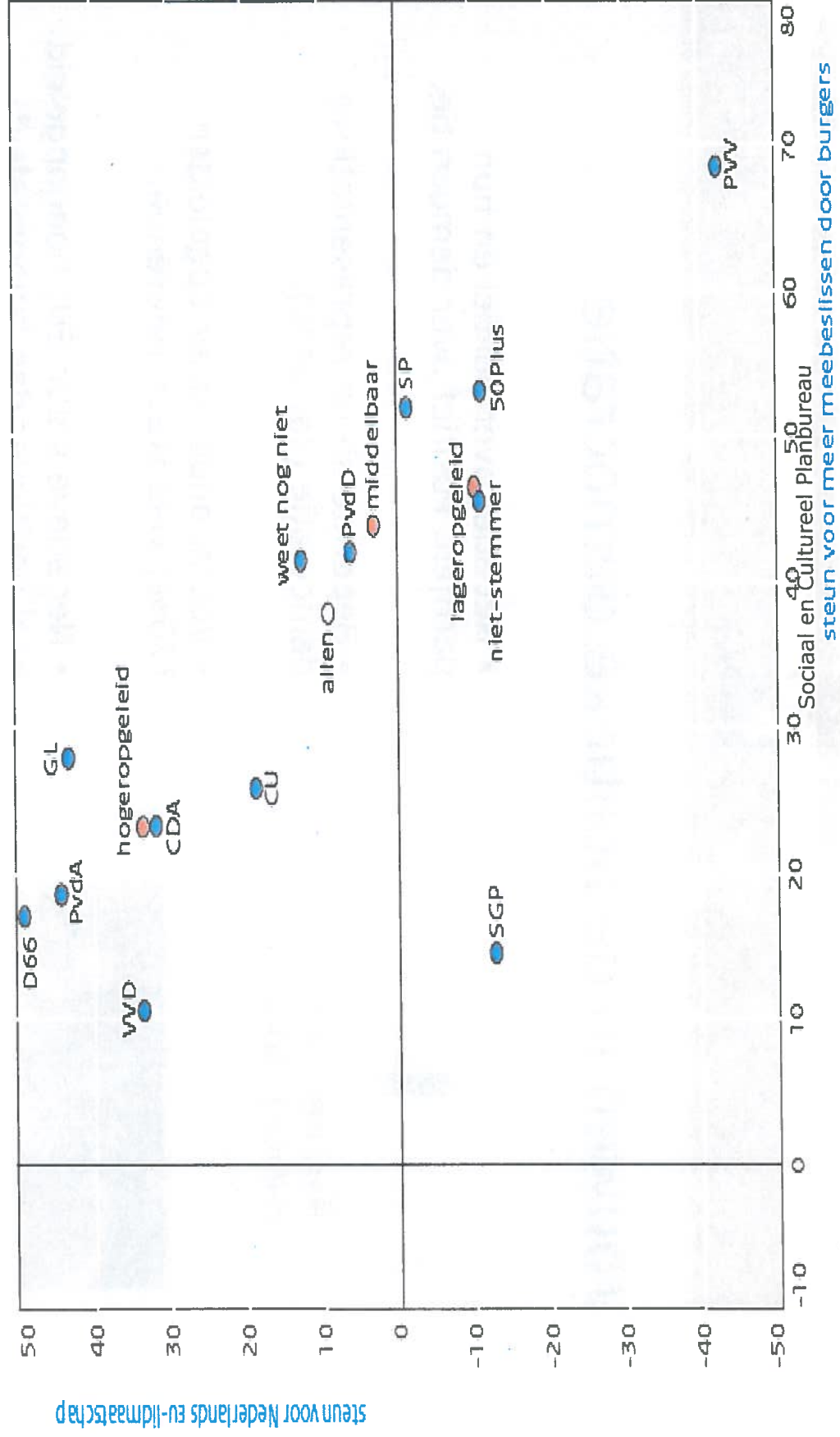
Steun voor globalisering (economische instituties)

Figuur: netto steun voor globalisering (ervaren na- en voordelen) in procenten bevolking 18+

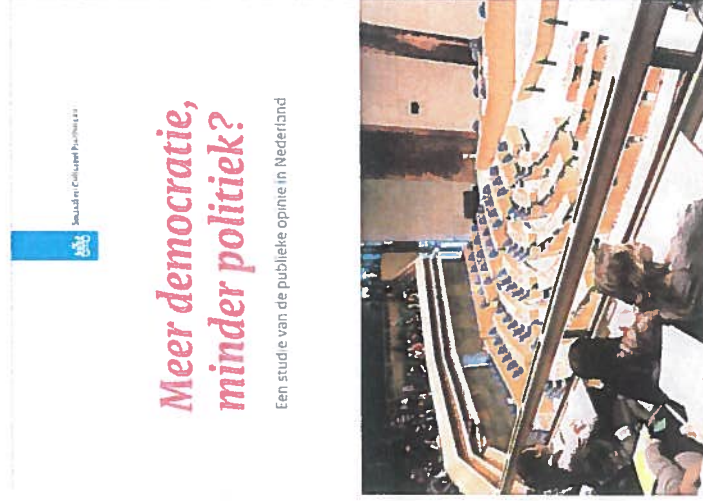
Opvattingen over democratie (politieke instituties)

Vertrouwen in de politieke democratie

- Negatief over politici en hun partijen. Positief over democratie.
- Beperkte steun representatieve democratie (ca. 34%).
- Vooral onder lager opgeleiden (70%) veel steun referenda.
- Negatieve steun EU; hoogopgeleid veel positiever dan laagopgeleid).
- Politiek compromis wordt steeds vaker als kiezersbedrog ervaren.

Kansrijk beleid? Enkele overwegingen

- 1. `Evidence based' beleid...**
 - ... maar let wel op samenhang economisch, sociaal, cultureel en persoonskapitaal.
 - Relatie tussen de 6 groepen en het `profijt van de overheid' is te berekenen.
- 2. Maar niet alles is te voorspellen (`weg met alle pech' bestaat niet).**
 - Maatschappijvisie overheid – burgers – markt blijft relevant.
 - Management van verwachtingen richting burgers.
- 3. Haalbaarheid en uitvoerbaarheid.**
 - Ex ante evaluaties: breng gevolgen uitvoerbaarheid goed in kaart.
 - De `29%' (onderkant) ervaart vaker direct de uitvoeringsproblemen.
- 4. Versterking democratische rechtsstaat & economie in strijd tegen onbehagen.**
 - Complementariteit politieke & maatschappelijke democratie (incl. sociale partners).
 - Gevolgen decentralisaties voor `Huis van Thorbecke'?
 - Risico van technocratisering (bv. `proces- en systeemwetten').
 - Stemming nu positiever; effect (lange) formatie in volgend COB.

Wat vinden Nederlanders op dit moment belangrijk?

